

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha 28. listopadu 2023

Akademie věd ČR
Národní 1009/3, 110 00 Praha 1
www.avcr.cz**ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A NOVÉ TECHNOLOGIE SPOJUJÍ ETICKÉ VÝZVY.
MŮŽEME JE ŘEŠIT DOHROMADY, UKÁZALO PRVNÍ CETE-P FORUM**

Diskuze předních českých expertek a expertů nastínila možnosti propojení etiky nových technologií a etiky životního prostředí ve vzdělávání, při tvorbě veřejných politik, ale i na úrovni vědeckého výzkumu. CETE-P Forum, první akce svého druhu, na které se setkali zástupci státní správy, neziskových organizací a akademické obce, zorganizovalo nově vzniklé Centrum pro environmentální a technologickou etiku - Praha (CETE-P), které působí při Filosofickém ústavu Akademie věd (FLÚ AV ČR).

Je rychlý vývoj umělé inteligence hrozbou? Mohou nové technologie pomoci s udržitelným rozvojem? Jak tematiku vztahu člověka, technologií a přírody dostat do školních osnov? Tyto a mnoho dalších otázek si kladli účastnice a účastníci CETE-P Fora, akce, která poprvé v českém veřejném prostoru propojila etické aspekty technologií a životního prostředí.

„Environmentální i technologická etika byla v českém výzkumu spíše opomíjená. Naše nové centrum se zaměřuje na průsečíky těchto oblastí, což je unikátní i ve světovém měřítku. Centrum přináší jednak špičkový výzkum, zároveň chceme vstupovat do veřejného prostoru. Cílem této akce bylo především propojení různých témat, perspektiv a iniciativ,“ přibližuje Petr Urban, projektový koordinátor CETE-P a vedoucí vědecký pracovník FLÚ AV ČR.

Program CETE-P Fora zahrnoval tři bloky a následnou diskusi. V prvním bloku, který se věnoval vzdělávání, vystoupili Veronika Ambrozy z organizace Člověk v tísni a Martin Richter ze spolku Aignos. Shodli se, že klimatické vzdělávání a rozšiřování poznatků o nových technologiích nemá v českých osnovách dostatečnou oporu. Etické otázky hrají podle nich v obou oblastech zásadní roli, ať už z hlediska rozvoje vztahu žákyň a žáků k přírodě či odpovědného přístupu k technologickým nástrojům, jako je ChatGPT.

„Klimatické vzdělávání patří mezi nejdůležitější části řešení klimatické krize. V jeho jádru je především rozvíjení vztahu k přírodě a lidem, což pak umožňuje přemýšlet novým způsobem i nad technologiemi,“ uvedla Veronika Ambrozy, metodička a lektorka klimatického vzdělávání. *„Čeští školáci nemají k novým*

technologíím výrazně negativní postoje, naopak jsou spíše zvědaví a otevření. Nejčastěji ze škol dostáváme otázky, jak k umělé inteligenci přistupovat co nejvíce zodpovědně a jak ji integrovat do běžné výuky,“ doplnil lektor Martin Richter.

V panelu věnovaném vědě se odborníci Zuzana Harmáčková z Ústavu výzkumu globální změny AV ČR a Národního institutu SYRI a Jakub Mareček z Centra umělé inteligence ČVUT zaměřili na spojení mezi vědou, životním prostředím a technologiemi s důrazem na aktuální etické otázky.

Podle Zuzany Harmáčkové jsou společenské sektory do velké míry neprostopupné a řešení technologických, ale i environmentálních problémů je tak limitované. *„Sítování a výměna znalostí je klíčová. Pomocí akcí podobných CETE-P Foru se mohou tyto oddělené bubliny propojovat,*“ uvedla výzkumnice. S hledáním společných řešení současných problémů mohou podle ní pomoci i nové technologie. *„Technologie expandují rámec naší představivosti a ukazují průřezová řešení, jejichž absence je jednou z největších bariér udržitelného rozvoje,*“ dodala.

Výzkumník Jakub Mareček poukázal na některá nebezpečí, která se s technologiemi pojí. *„Bezpečnost umělé inteligence je potřeba zvláště pečlivě studovat, pokud neslouží jako podpora rozhodování, ale naopak sama rozhoduje. Dalším problémem je vyhodnocování opakovaného užití. Snadno vidíme, co se stane, když si jednou necháme vygenerovat seminární práci pomocí ChatGPT, ale nevíme, co by znamenalo, kdyby všechny naše práce generoval tento nástroj. Tak daleko nedohlédneme,*“ přiblížil.

V závěrečném bloku věnovaném veřejným politikám představil Pavel Zámyslický z Ministerstva životního prostředí (MŽP) praktická opatření týkající se řešení klimatické změny a jejich etický rozměr. Etické otázky se podle něj vyvstávají objevují jak na úrovni lokální v souvislosti se spravedlivou transformací, tak i při mezinárodních vyjednáváních Organizace spojených národů (OSN), kterých se sám účastní.

„Na mezinárodní úrovni platí princip společné, ale diferencované odpovědnosti a schopnosti (CBDR-RC). Tento princip uznává, že všechny země mají společnou odpovědnost za řešení změny klimatu, ale s ohledem na své rozdílné úrovně rozvoje ekonomiky mají různou schopnost a povinnost přispívat k řešení tohoto problému,“ vysvětlil ředitel Odboru energetiky a ochrany klimatu MŽP Pavel Zámyslický. Rozdělení těchto povinností je předmětem složitých mezinárodních vyjednávání, k jejichž řešení může přispět právě etická expertiza.

CETE-P Forum poskytlo platformu pro diskuze a interakce mezi pozvanými osobnostmi z akademického, veřejného, neziskového i podnikatelského sektoru. Vyzdvihlo důležitost expertizy týkající se etiky v souvislosti s otázkami udržitelného rozvoje, nových technologií, klimatické změny a zdůraznilo potřebu dalšího propojování těchto odvětví, o což budou usilovat další ročníky CETE-P Fora.

Více informací:

Vojtěch Svěrák
Filosofický ústav AV ČR
vojtech.sverak@flu.cas.cz
+420 734 669 795

O CETE-P:

Centrum pro environmentální a technologickou etiku - Praha (CETE-P) je nové a zároveň první české pracoviště zabývající se systematickým výzkumem etických problémů spojených se změnou klimatu, vývojem umělé inteligence a nových technologií. Na jeho rozvoji se podílí světový odborník na danou problematiku Mark Coeckelbergh z Vídeňské univerzity. Kromě špičkového výzkumu si centrum klade za cíl nabídnout odborné poradenství orgánům české státní správy a pomoci při rozvoji potřebných veřejných politik. Zároveň chce přispět k informované veřejné diskusi s větším zapojením občanů. Centrum vzniklo při Filosofickém ústavu AV ČR na začátku roku 2023 díky prestižnímu evropskému grantu z programu Horizon Europe No. 101086898.

Fotografie z fóra, © Filosofický ústav AV ČR:

